

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Al-Sheikhly O.F. & Al-Azawi A.J. 2019. Migration pattern and wintering population of the Eurasian marsh harrier (*Circus aeruginosus*) in the Central Marshes, a wetland of international importance in southern Iraq. Raptor Journal 13: DOI:10.2478/srj-2019-0004.

Een wintertelling in het Mesopotamische Moeras (aan de monding van de Eufraat en de Tigris, bij Basra), over een gebied van 40.000 ha, werd uitgevoerd via drie lijntransecten (distance sampling) tussen februari 2018 en april 2019 (11 tellingen). Er werden 53 juveniele, 16 adulte mannen en 24 adult vrouwen (van drie jaar of ouder) Bruine Kiekendieven geteld, wat omgerekend op een winterpopulatie van 922-7689 exemplaren zou uitkomen. Ze komen er niet voor als broedvogel, en dat al zeker niet sinds de herinundatie van de moerassen in 2003 (daarvoor drooggelegd door Saddam Hussein, wie kent hem nog, om de lokale tegenstribbelaars een hak te zetten). De vogels worden stevig vervolgd, om onbekende redenen. (alsheikhlyomar@gmail.com).

Andreyenkova N.G. et al. 2019. The problem of genetic support of dividing the black kite (*Milvus migrans*) into subspecies. Vavilov Journal of Genetics and Breeding 23(2): 226-231.

De Zwarte Wouw heeft een wereldverspreiding (exclusief de Nieuwe Wereld). Binnen die verspreiding worden 5-7 ondersoorten onderscheiden. Door te snuffelen in de GenBank probeerden de auteurs na te gaan of de ondersoorten worden ondersteund met genetisch materiaal. Dat viel tegen; alleen van 'onze' Zwarte Wouw was voldoende materiaal aanwezig, van *M.m. govinda* (Schiereiland India/Pakistan) zelfs niets. Net als door anderen aangekaart zijn ze wel voorstander van afsplitsen van Geelsnavelwouw (*M.m. parasitus* en *M.m. aegyptius*) als aparte soort (of zelfs soorten). Maar er is nog veel werk aan de winkel voordat het zwartewouwencomplex ontrafeld is. (anata@mcb.ns.ru).

Arslangündoğdu Z. et al. 2018. Soaring bird migration research at the Bosphorus Strait, Turkey. Appl. Ecol. Environm. Res. 16: 7953-7968.

In voorjaar 2007 (2 maart-3 juni) werd de trek van roofvogels en Ooievaars geteld op drie punten aan de Bosporus. Die gegevens worden vergeleken met tellingen in 2005 en 2006, en met een redelijk complete (maar niet Wespendif, daarvoor te vroeg opgehouden) telling in 1993. Ooievaar, Schreeuwarend (7000) en Wespendif (3500) waren de talrijkste soorten. Vergeleken met 1993 zijn de aantallen van vooral Aasgier fors gezakt, en ook de Schreeuwarend was 25% verminderd in aantal. Invloed van het weer op de passage komt uitvoerig aan de orde. (zeynel@istanbul.edu.tr).

Caravaggi A. et al. 2019. Factors influencing Hen Harrier *Circus cyaneus* territory site selection and breeding success. Bird Study 66: 366-377.

Weer een hocus-pocus-verhaal dat voor de helft uit leuterkoek over modellen bestaat, anderhalve pagina resultaten (waar je niets aan hebt, want afhankelijk van wat je in

je modellen hebt gestopt), gevolgd door een discussie met mistige bladiëbla, want inderdaad, zoveel echte veldgegevens zaten nu ook weer niet verstopt in de modellen. Plus de klassieke fout: de huidige bioloog denkt dat de uitkomst van een model iets voorstelt, terwijl dat in feite een opstap zou moeten zijn naar écht onderzoek. Luie baasjes, die biologen. Maar wel de wereld vertellen hoe de Blauwe Kiekendief van de ondergang kan worden gered. Daar luistert niemand naar, en dat is maar goed ook. Zelf doen ze het natuurlijk ook niet, dat redden, want daar zijn anderen voor.

Diepenbeek A. van 2019. Veldgids diersporen Europa. KNNV Uitgeverij, Zeist. Gebonden, 343 pp. Euro 37.95.

Ook roofvogelaars hebben bijna dagelijks met sporen van dieren te maken, niet zozeer de voetafdrukken of loopsporen maar veeleer met de resten die roofvogels na een maaltijd achterlaten. Dat kan een braakbal zijn, maar ook een plukrest. Hoe onderscheid je een braakbal van een keutel, een pluk van een roofvogel van die van een vos? Met de nodige armslag geeft deze gids daar een antwoord op, ondersteund met grote aantallen haarscherpe foto's en kwalitatieve of kwantitatieve tabellen. Voor de liefhebber valt er verder van alles te sprokkelen over vraat- en piksporen, pootafdrukken, loopsporen, resten van nesten van zoogdieren en vogels, braaksels, krab- en veegbomen en wat niet al. Het bestreken gebied omvat nagenoeg geheel Europa. De gids is een uitgebreide versie van die welke in 1999 verscheen (uitgebreid met de randen van Europa en met 100 soorten).

Franke A. et al. 2020. Status and trend of circumpolar peregrine falcon and gyrfalcon populations. Ambio 49: 762-783.

Gebaseerd op 24 regio's in de noordelijke Arctis werden de populatietrends van Slecht- en Giervalken bekeken over tijdvakken van ruim 30 tot krap 70 jaar. Gemiddeld genomen was de stand van beide soorten stabiel, met uiteraard negatieve en positieve uitschieters. Omdat iedereen er zijn eigen monitoringsysteem op na houdt, is vergelijking onderling niet altijd goed mogelijk. Vandaar voorstellen te komen tot betere standaardisatie (alastair.franke@ualberta.ca).

Gryz J. & Krauze-Gryz D. 2019. Pigeon and poultry breeders, friends or enemies of the Northern Goshawk *Accipiter gentilis*? A long-term study of a population in Central Poland. Animal 2019,9,141:doi:10.3390/ani9040141.

Een gebied van 105 km² (23% bos) in Midden-Polen werd op Haviken onderzocht in 1982-92, 2001-03 en 2011-18. Ook daar was de stand fors gedaald in de pesticidenperiode, maar in de jaren tachtig hersteld naar een maximum van 16.3 paren/100 km². Het floreren van de populatie werd in de hand gewerkt door fors aanbod van geschikt voedsel, met name tamme duiven en pluimvee. In dat voedselaanbod kwam stevig de klad toen Polen zich bij de EU aansloot en het grondgebruik sterk veranderde: drastische daling van prooien in de voor haviken interessante gewichtsklassen, met tot gevolg dat de stand in de laatste telperiode was gehalveerd ten opzichte van die in de jaren tachtig. Het broedsucces van de resterende paren deed overigens niet onder voor die in de eerdere onderzoeksperiodes, maar het aantal jongen per paar (en succesvol paar) daalde wel. Dat alles ondanks het feit dat de vervolging in de afgelopen decennia is verminderd. De parallel met de Nederlandse situatie is frappant. Ook in Polen onvoldoende alternatieve prooi-soorten (en aantallen)

om de ineenstorting van tamme duiven op te vangen. (j.gryz@ibles.waw.pl).

Howes C., Symes C.T. & Byholm P. 2020. Highly skewed sex and age ratios of European Honey Buzzard in southern Africa. J. Ornithol. 161: 539-548.

Op basis van 498 foto's van aparte individuen gemaakt door het publiek in 2002-17 is gekeken naar de leeftijden en geslachten van Wespendienven in de zuidelijke helft van Afrika (van Namibië, Botswana en Zimbabwe zuidwaarts). Goed idee! Van de gesekste adulte vogels was de overgrote meerderheid vrouw (93% onder 285 adulten). De drie leeftijdsklassen (eerstejaars, tweedejaars en ouder) waren ongelijk verdeeld, met resp. 39, 12 en 58% van 495 op leeftijd gebrachte vogels. Het aandeel tweedejaars vogels nam toe tijdens de zuidelijke zomer terwijl het aandeel eerstejaars navenant afnam (wat voor de hand ligt omdat die laatste naar het tweedejaars kleed ruilen). Zoals verwacht arriveerden de volwassen vogels eerder in zuidelijk Afrika dan de jongere vogels (adulte vertrekken eerder van de broedplaatsen): gemiddeld arriveerden de adulte vogels op 29 oktober, tegen 12 november voor de juvenielen en 11 december voor de tweedejaars. De scheve sekseverdeling wordt toegeschreven aan het grote belang van mannen om vroeg op de broedplaats terug te keren (wat ze deels voor elkaar kunnen krijgen door noordelijker te overwinteren dan vrouwen); bij een late terugkeer kan je plek door een ander zijn ingepikt. Het aandeel juvenielen was iets hoger dan verwacht kon worden op basis van het berekende juvenielenaandeel in de populatie. Of zuidelijk Afrika echt van belang is voor juveniele Wespendienven, zoals wordt gesuggereerd, lijkt me op basis van deze gegevens onmogelijk te zeggen. Juvenielen zwerven door geheel Afrika en verblijven sowieso de eerste twee levensjaren bezuiden de Sahara. (caroline.grace.howes@gmail.com).

Kamarauskaite A. et al. 2020. Interaction between the White-tailed Eagle and Common Buzzard estimated by diet analysis and brood defence behaviour. Ornithologia Fennica 97: 26-37.

In Litouwen werd gekeken naar de predatie van Zeearenden op Buizerds. Daartoe werden 249 succesvolle broedpogingen van 53 zeearendparen (over 16 jaar) geanalyseerd. Onder 547 vogelprooien maakten roofvogels 5.7% uit, bijna uitsluitend Buizerds (29) plus 1 Torenvalk en 1 jonge Bosuil. Op 19 zeearendnesten werd 1x een buizerdjong als prooi gevonden, bij twee nesten 2 jongen en bij twee nesten 3 jongen. Zeearenden die langs de kust broedden gaven slechts zelden een Buizerd als prooi te zien, in tegenstelling tot die in het binnenland. Bij plaatsing van een zeearenddummy bij buizerdnesten bleek slechts de helft van de buizerdparen agressief te reageren. Er waren grote individuele verschillen in reactie op de dummy. De sterkste reacties werden gemeten in de late broedfase. Het geeft aan dat een toppredator als de Zeearend – gegeven lokale omstandigheden – kleinere predatoren als prooi kunnen opvatten, een verschijnsel dat al heel lang bekend is en algemene geldigheid bevat. (rimga.t@gmail.com).

Kwasnoski L.A. et al. 2019. Examining sublethal effects of anticoagulant rodenticides on haemsporidian parasitemia and body condition in migratory Red-tailed Hawks. J. Raptor Res. 53: 402-409.

Van 116 Roodstraatbuizerds aan de westkust van de USA werd bloedplasma bekeken op de aanwezigheid van bloedverdunders die gebruikt werden bij de bestrijding

van muizen. Bij een kleine 10% van de vogels werden zulke middelen in het bloed aangetroffen. Dat was veel lager dan normaliter wordt gevonden in levers (de halfwaardetijd van bloedverdunners is dan ook veel korter in bloedplasma). Ook allerlei conditiematen bleken nauwelijks verschillend voor vogels met en zonder gif in het bloed. Kortom, er werden geen sub-lethale effecten gevonden bij deze buizerds die tijdens hun trek werden gevangen. Allicht niet, zou je denken, want is de kans niet groot dat vogels die wél klappen oplepen van doorvergiftiging allang uit de populatie zijn gewied? Die komen niet eens aan wegtrek toe. (cwbriggs@hamilton.edu).

Macià F.X., Menchetti M., Corbella C., Grajera J. & Vila R. 2019. Exploitation of the invasive Asian Hornet *Vespa velutina* by the European Honey Buzzard *Pernis apivorus*. Bird Study 66: 425-429.

De Aziatische Hoornaar wordt als het kwaad der kwaden opgevoerd, dus is alles toegestaan om het invasieve beestje uit te roeien. Dat helpt allemaal niets, blijkt uit studies in Spanje en Frankrijk. Hij ruikt in forse vaart vanuit Zuid-Europa naar het noorden op (ook al in Nederland vastgesteld; Entomologische Berichten 78: 2-6, 2018). Het is een ander beest dan de Hoornaar die we al kennen. De koningin start haar nest in het voorjaar, vaak op een verborgen plek. Zodra de werksters verschijnen en het nestje groeit, verkassen ze naar een andere plek voor het secundaire nest, dat – in tegenstelling tot Hoornaar – gewoon in een boomtop hangt. Dat zou gefundenes Fressen voor Wespendienven moeten zijn (zoals ze dat zeker zijn voor de Kuifwespendienven van Azië). En warempel, in Spanje is het eerste geval van predatie van een Aziatische Hoornaar door een Wespendief vastgesteld. Dat gaat interessant worden! Dus wat nou uitroeien, gewoon zijn gang laten gaan (wat sowieso is aan te raden want deze invasieve wespensoort heeft definitief voet aan de grond in Europa; hadden we maar geen bonsai-boompjes uit China moeten importeren). Dus weest verdacht op Aziatische Hoornaar bij controles van wespendienvennesten. (Al moet ik zeggen dat de bijgeleverde foto's van het gepredeerde nest op mij totaal niet overkomen als illustratief voor een Hoornaar; het is dat ze de soort met DNA-barcoding hebben geïdentificeerd, anders had ik het niet geloofd. Mij leek het een typisch raatfragment van een gewone wesp.) (roger.vila@csic.es).

Martín B. et al. 2019. Are Western European Ospreys (*Pandion haliaetus*) shortening their migration distances? Evidence from trends of the wintering population in the Iberian Peninsula. Eur. J. Wildl. Res. 65:72.

Alle winterwaarnemingen van Visarenden in Spanje (n=204) en Portugal (n=155) werden op een hoop gegooid. De tellingen van overwinterende vogels in de Baai van Cadiz en in Andalusië tussen 2000 en 2016 werden vergeleken met de trekogeltellingen in de Straat van Gibraltar (1999-2016). Het aantal overwinteraars vertoonde een duidelijk stijgende lijn, parallel aan de toename van de Visarend als broedvogel in Europa. Dat betrof vogels vanuit het gehele Europese broedgebied. Het lijkt erop dat Visarenden steeds vaker benoorden hun eigenlijke overwinteringsgebied (in Afrika) blijven hangen; die neiging is sterker bij juveniele Visarenden dan bij ouderejaars. Daarmee schaart de Visarend zich in een steeds langer worden rij van trekvogels die hun trekweg aan het inkorten zijn. (bmartin@fundacionmigres.org).

Meyburg B.-U., Mizera T., Meyburg C. & McGrady M. 2018. Collision between

a migratory lesser spotted eagle (*Clanga pomarina*) and an aircraft as detailed by fine-scale GSM-GPS telemetry data. Slovak Raptor J. 12: 55-62.

De toevalsvondst en uitlezing van de transmitter van een volwassen schreeuwarendvrouwtje bracht aan het licht dat de vogel in ZO-Polen tegen een sportvliegtuigje was geknald. De opgeslagen gegevens zijn zo nauwkeurig dat de precieze toedracht kon worden gereconstrueerd. De vogel was in april 2016 op de terugweg naar haar broedplaats maar haalde die niet. (BUMeyburg@aol.com).

Morandini V., González E., Bildstein K. & Ferrer M. 2020. Juvenile dispersal in an uninhabited continent: young Spanish Imperial Eagles in Africa. J. Ornithol. 161: 373-380.

Het is niet altijd en overal kommer en kwel. Neem de Spaanse Keizerarend, waarvan er in 1980 nog maar 103 paren voorkwamen op het Iberisch Schiereiland. Goede bescherming (en konijnen) hielpen de soort er weer bovenop; in 2018 werden al meer dan 500 broedparen geteld. Met een jaarlijkse aanwas van gemiddeld 0.75 jong per paar en een hoge levensverwachting betekent dat groei. Het is feitelijk een standvogel, maar de jonge vogels zwerven over forse afstanden uit. De 15 gezenderde vogels bestreken enorme lappen Spanje en Portugal en ook nog eens grote delen van West-Africa van Marokko zuidelijk tot Zuid-Mauretanië. De Afrikaanse leefgebieden werden veel langer gebruikt dan de Iberische (3x zoveel dagen) en waren in omvang ook veel groter (26x groter dan in Iberië). Het zou maar zo kunnen dat Spaanse Keizerarenden hun verloren Afrikaanse broedgebied gaan herkoloniseren. (mferrer@ebd.csci.es).

Natsukawa H. et al. 2019. Environmental factors affecting the reproductive rate of urban Northern Goshawks. J. Raptor Res. 53: 377-386.

In een verstedelijkt gebied in Japan werd de reproductie van Haviken (2014-16, 31-33 nesten per jaar op 793 km², waarvan 73% bebouwd, de rest bos en cultuurland) gekoppeld aan omgevingsvariabelen. Paren die dicht op elkaar broedden (<2 km) deden het slechter dan wijder gespatieerde paren. En, niet schrikken, als de nesten goed waren afgedekt door een bladerdek, deden ze het beter dan nesten met minder dekking. Maar wat ze vergaten: niet de prooidichtheid gemeten. Sterker nog: daartoe roepen ze andere mensen op om dat te doen. En over die verstedelijking geen woord. Studie van niks dus. (raptorecologist@gmail.com).

Nourani E. et al. 2020. Dynamics of the energy seascape can explain intra-specific variation in sea-crossing behaviour of soaring birds. Biol. Lett. 16: 20190797.

Met 'soaring birds' worden Wespendieven bedoeld. Op basis van 40 jaar temperatuurmetingen in de Middellandse Zee construeerden de auteurs een zeelandschap voor de beschikbare energie, met opstijgende lucht als belangrijke resultante. De mate van lift varieerde naargelang het seizoen. In het najaar was er meer lift (zelfs thermiek), waardoor jonge Wespendieven de Middellandse Zee in de volle breedte kunnen oversteken, iets wat voor thermiekende roofvogelsoorten altijd als onmogelijk werd gezien. In de nazomer is er boven zee geen thermiek, en de eerder naar Afrika vertrekkende adulte Europese Wespendieven omzeilen de Middellandse Zee dan ook netjes via de Straat van Gibraltar en Bosporus-Batumi-Belen Pas. Overigens trokken gezenderde Finse Wespendieven wél dwars over de Middellandse

Zee, ongeacht hun leeftijd (adulte vogels iets geconcentreerder via Griekse archipel, Kreta en de laars van Italië, maar toch ook over enorme lappen zee). (enourani@ab.mpg.de).

Orozco-Valor P.M. et al. 2019. Ectoparasites of American Kestrels: should fleas be considered? J. Raptor Res. 53: 446-449.

Op de pampa's van Argentinië bekeken de auteurs jonge Amerikaanse Torenvalken die in nestkasten werden grootgebracht op de aanwezigheid van ectoparasieten (parasieten aan de buitenkant van de vogel). In totaal 172 adulte en 1489 nestjongen in 2011-17. Op die valkjes werden drie (!) vlooiën aangetroffen, op drie verschillende valken (1x adulte vrouw, 2x nestjong). De gevonden vlo-soort zit op allerlei dieren, waaronder muizen die waarschijnlijk ook de bron van herkomst zijn bij de valken. Opmerkelijk dat de met een vlo geparasiteerde valken alle voorkwamen in een gebied met traditionele landbouw (gemengd systeem met begrazing door koeien en akkerland), volgens de auteurs een gebied van hoge natuurwaarde en dus een grotere kans op contact tussen vlooiën en valken. Dat laatste snap ik niet: komen vlooiën niet voor in monocultures? Dat lijkt me een onderschatting van de vlo als organisme dat overall raad op weet. (pauoro_07@hotmail.com).

Ovcariakova S. et al. 2020. Natal dispersal in Black Kites *Milvus migrans* in Europe. J. Ornithol. doi.or/10.1007/s10336-020-01780-x.

De eerste twee jaar van hun leven brengen Zwarte Wouwen in Afrika en Zuid-Europa door, wat noordelijker in hun tweede jaar (tot in Centraal-Europa, maar ook in Afrika en Turkije) dan in hun eerste levensjaar. Een 3 jaar oude vogel (van 25 gezenderde jongen van 16 nesten uit Midden-Europa) deed een broedpoging (mislukt, op 15.6 km van zijn geboorteplek). Ze hielden er vaak tijdelijke leefgebieden op na, in grootte variërend van 1-1054 km² in omvang (gemiddeld 140-234 km²).

Pazhenkov A. et al. 2018. Restoration of the tree-nesting Peregrine Falcon (*Falco peregrinus*) population in the Volga-Ural region. Ornithologia Hungarica 26: 254-258.

Herstel van de boom-nestelende populatie van Slechtvalken is wat fors uitgedrukt. Het gaat om vier klifnesten die werden bedreigd door menselijk toedoen en daarom over tientallen tot 170 m verderop werden verplaatst naar grote kunstnesten in boomtoppen. De nesten werden voorzien van poep, veerresten e.d., en van boven afgeschermd met takken. De jongen van rond 4 weken oud werden door de ouders gevoerd (gefilmd) en vlogen goed uit; bij één nest vlogen de jongen binnen enkele dagen terug naar de klif. (pazhenkov.e@gmail.ru).

Phipps W.L. et al. 2019. Spatial and temporal variability in migration of a soaring raptor across three continents. Frontiers in Ecology and Evolution 7, Article 323.

Mooie studie die alle trekgegevens verkregen via transmitters van Aasgieren samenvat, gebaseerd op elf projecten van Iberië in het westen tot de Caucasus in het oosten, goed voor 94 Aasgieren (en 188 complete reizen) over de Europese breedte van 4000 km en de volledige breedte van de Sahel (het overwinteringsgebied) in Afrika. Al dat onderzoek vond plaats tussen 2007 en 2018. De deelpopulaties hielden er duidelijk gescheiden overwinteringsgebieden op na. Die uit Spanje kwamen terecht in Senegal, Gambia en West-Mali, die uit de Balkan in Tsjaad en Oost-Soedan, die uit de Caucasus in Ethiopië. Om daar te komen moesten de Balkan- en Caucasusvogel

twee maal zo ver vliegen als die uit Spanje (omdat ze de Middellandse Zee moesten rondren), en hoewel ze een hogere dagelijkse snelheid hadden deden ze er toch langer over (en natuurlijk een veel grotere afstand). In het voorjaar waren de vluchten voor West-Europese en Balkanvogels langer en trager dan in het najaar. De individuele vogels binnen subpopulaties lieten een grote mate van flexibiliteit in trekgedrag zien. (l.phipps@4vultures.org).

Plaza P.I., Martínez-López E. & Lambertucci G.A. 2019. The perfect threat: Pesticides and vultures. *Science of the Total Environment* 687: 1207-1218.

Iedereen weet ondertussen wel dat gieren sterk bedreigd worden. De invloed van een ontstekingsremmer, diclofenac, heeft de laatste decennia veel aandacht gekregen, maar de nadelige effecten van pesticidengebruik zijn ook niet mis. Dat gaat indirect (doorvergiftiging, vooral van organische chloorverbindingen via de voedselketen) maar steeds vaker en massaler met opzet. Wereldwijd wordt driekwart van de gierensoorten bedreigd, en opzettelijke vergiftiging is juist ook in beschermde gebieden een enorm probleem (met incidenten waarbij in één geval van opzet 500 gieren tegelijk het loodje legden). Ook in Europa, waar wolven aarzelend hun verloren areaal herbezetten, wordt de kans op vergiftiging steeds groter; het anti-wolvenvolkje aarzelt namelijk niet om vergiftigd aas uit te leggen. Het ziet er al met al niet goed uit voor de gieren.

Reid R., Haworth P.F., Fielding A.H. & Whitfield D.P. 2019. Spatial distribution of undulating flight displays of territorial Golden Eagles *Aquila chrysaetos* in Lewis, Scotland. *Bird Study* 66: 407-412.

Steenarenden hebben een golvende baltsvlucht waarvan de consensus was dat die werd gebruikt om de grenzen van het territorium af te bakenen. Bij deze studie over 1488 velduren tussen april 2003 en oktober 2004 bleek daar niets van. Baltsvluchten vonden over het gehele territorium plaats. Er werd geen verschil in baltsfrequentie gevonden tussen succesvolle en mislukte broedparen. Noch tussen de baltsfrequentie van dezelfde paren voor mislukt of geslaagd broedseizoen. Rond nesten werd niet meer gebaltst dan elders. Waar het op neerkwam: ze baltsten vooral als er een niet-broedende indringer werd opgemerkt. Leuk, een studie waarbij echt gekeken is. (phil-whitfield@natural-research.org).

Reynolds R.T. et al. 2019. Factors affecting lifetime reproduction, long-term territory-specific reproduction, and estimation of habitat quality in northern goshawks. *PLoS ONE* 14(5): e0215841.

Waar het in deze studie op neerkomt: waardoor worden broedprestaties van Haviken door beïnvloed? Een leuke studie, van individueel gevolgde Haviken op het Kaibab Plateau in noordelijk Arizona, een bosgebied dat grote jaarlijkse variaties kent in voedselaanbod (samenhangend met El Nino-effecten). In deze studie werd nooit vastgesteld dat eerstejaars vogels als broedvogel optraden, zelfs 2- en 3-jarigen waren niet dik gezaaid. De oudste broedvogels waren 12 (man) en 13 (vrouw) jaar oud. Relatief jong starten als broedvogel had geen nadelige gevolgen voor de eindleeftijd en totale reproductie. Interessant aan deze populatie, en gestuurd door de enorme jaarlijkse variatie in voedselaanbod, was het niet-broeden in voedselarme jaren. De onderzoekers kregen zelfs de indruk dat broedvogels onder die omstandigheden uit

hun territorium verdwenen, namelijk geen waarnemingen, geen ruiveren, geen poep of prooiresten. (Het deed me denken aan de kwijnende territoria op Nederlandse zandgronden, waar tegenwoordig óók jaren achtereen een territorium onbezet kan zijn (of lijkt te zijn), zonder spoor van aanwezigheid, om dan opeens weer een broedpaar te hebben. Ook een kwestie van voedselaanbod dan?) Sommige territoria genoten de voorkeur van Haviken, maar hadden gek genoeg ongeveer dezelfde jongenoutput als minder geliefde territoria. Het leek erop dat de vogels geregeld van territorium veranderden en dat veel Haviken rondzwierven en zich vestigden zodra de gelegenheid zich voordeed (de auteurs noemen dat conspecifieke aantrekkingskracht, maar daar kan ik me niks bij voorstellen, die sterker zou zijn dan habitatkwaliteit). Kaibab-haviken lijken een wat rommeliger populatie-opbouw te hebben dan de West-Europese, waar langdurige territoriumbezetting de norm is en de vogels gemiddeld langer leven. Maar met het instortende voedselaanbod wordt het bij ons ook een stuk interessanter; gaan we richting Kaibabse Haviken? (rreynolds@fs.fed.us).

Rodríguez G. 2020. Plumage development and identification of the Spanish Imperial Eagle. *British Birds* 113: 334-353.

Uitgebreid artikel over de ontwikkeling van het verenkleed van de Spaanse Keizerarend (met aanwijzingen hoe deze soort te onderscheiden van de Keizerarend), inclusief informatie over de rui. Veel foto's, een ruischema (van 2de tot 6de levensjaar), verschuiving van iriskleur met vorderende leeftijd en een sleutel voor de verschillen tussen Spaanse en gewone Keizerarend. Fraai staaltje, handig ook voor de tellers in Batumi en andere stuwpunten van roofvogeltrek in Oost-Europa. (grolazaro@gmail.com).

Sarà M. et al. 2019. Broad-front migration leads to strong migratory connectivity in the lesser kestrel (*Falco naumanni*). *Journal of Biogeography* 2019;00:1-15.

Op basis van 87 gezenderde Kleine Torenvalken (goed voor 94 trektochten) konden mooi gescheiden overwinteringsgebieden in de Sahel worden aangegeven. De vogels uit Zuid-Frankrijk en Iberië overwinterden in Zuid-Mauritanië, Senegal en West-Mali, die uit Italië van Oost-Mali tot in Nigeria, en die uit de Balkan in Niger, Nigeria en Tsjaad. Elke populatie volgde een min of meer zuidzuidwestelijke koers, zodat de west-oost broedverspreiding werd gespiegeld met een dito winterspreiding in de Sahel. De ZW-Europese valken vlogen daarvoor gemiddeld 3347 km en verbleven gemiddeld 153 dagen in hun winterverblijf, die uit Italië resp. 3770 km en 166 dagen, en die uit de Balkan resp. 3945 km en 160 dagen. Zie ook de aasgierenstudie van Phipps et al. en de Grauwe Kiekendieven van Schlaich & Klaassen (maurizio.sara@unipa.it).

Schlaich A. & Klaassen R. 2019. Het leven van de Grauwe Kiekendief in de Sahel in kaart gebracht door een combinatie van high-tech GPS-loggeronderzoek en ouderwets veldwerk. *Limosa* 92: 175-183.

De Europese Grauwe Kiekendieven trekken allemaal naar de Sahel, maar doen dat via hun eigen routes (de oostelijke vogels meer oostelijk dan de westelijke). Dat brengt ze uiteindelijk op verschillende plaatsen in de Sahel; de onze bijvoorbeeld, gaan naar Senegal en Mali, die uit Oost-Europa naar Niger en Tsjaad. Binnen de Sahel schuiven ze in de loop van de winter van noord naar zuid op, gemiddeld maken ze

daarbij gebruik van drie verschillende plekken. De opschuiving heeft te maken met de droge winterperiode, die het noorden van de Sahel eerder ongeschikt maakt voor sprinkhanen (het hoofdvoedsel van de Grauwe) dan in meer zuidelijk gelegen oorden. Dan nog moesten de kiekendieven in de late winter meer moeite doen om aan eten te komen, hoewel ze zuidwaarts waren opgeschoven. Dat werd zichtbaar in de langere vliegtijden; harder werken voor minderend eten. De voedselkwaliteit van de laatste winterplek in de Sahel bepaalde of de kiekendieven vroeg of laat terugkeerden naar de broedgebieden: een late terugkeer is gemiddeld genomen niet gunstig, dus het belang van de laatste winterplek doet ertoe. Tijdens de trek vliegen ze zo'n 250-300 km per dag (resp. voorjaar en najaar), maar ook in de broedtijd vliegen ze veel (mannetjes 217 km per dag, vrouwtjes 101 km per dag). In de winter, in Afrika dus, is dat 114 km voor vrouwen en 128 km voor mannen. De winter lijkt dus een rustige periode, maar de laatste jaren is de sterfte in de winter en tijdens de voorjaarstrek verdubbeld. Verslechtert het leefgebied daar, volgend op de grote menselijke druk op het gebied? Het lijkt aannemelijk. Dan heeft de Grauwe Kiekendief er een levensgroot probleem bij, bovenop de toch al weinig rooskleurige omstandigheden in het broedgebied. (almut.schlaich@werkgroepgrauwekiekendief.nl).

Stevens M., Cambell M. & Hennessey R. 2019. Population change of Common Buzzards *Buteo buteo* in central southern England between 2011 and 2016. Bird Study 66: 378-389.

In plaats van echt te tellen liepen deze jongens transecten onder heel veel methodologische aannamen, met als slotsom: in 4.5 jaar tijd is het aantal Buizerds met 0.6 individu per km² toegenomen. In het voorjaar zagen ze meer vogels dan in het najaar. Je vraagt je toch af: waarom niet gewoon nesten opzoeken? Want over surplus-beesten zijn ze met de transectenmethode niets te weten gekomen, dus daar hoeft je het niet te doen. (matt@hawkconservancy.org).

Swallow B., Buckland S.T., King R. & Toms M.P. 2019. Assessing factors associated with changes in the numbers of birds visiting gardens in winter: Are predators partly to blame? Ecology and Evolution 2019,9: 12182-12192.

In de lange reeks van studies die wel of niet 'bewijzen' dat Sperwers schuldig zijn aan afnames van zangvogels, Huismussen in het bijzonder, is er weer eentje verschenen. Twee kekke modelletjes moeten er zogenaamd voor zorgen dat er nu een beter afgewogen oordeel over de Sperwer kan worden uitgesproken. Maar helaas, net als in de andere studies hangt ook deze van de ongetoetste aannames aan elkaar. Het is werkelijk verbluffend om te zien hoe de huidige biologen geloven in hun modellen, die alleen maar weergeven wat ze erin stoppen. En dát is nu precies de crux: datareeksen krioelen van de fouten, waaronder structurele. Plus dat veel reeksen niet-representatief zijn (al ontkennen de gebruikers dat, maar daar komen ze mee weg omdat ze het niet toetsen). In dit geval bijvoorbeeld: hoezo zijn de Britse tuinvogeltellingen representatief voor wat er gebeurt onder zangvogels? Het lijkt me sowieso uitgesloten dat tuinvogeltellers een representatieve uitsnede van de Britse bevolking vertegenwoordigen, hoe ornithomanisch de Britten ook zijn. Ook over de voedselkeus van Sperwers wordt niets dan oude koek opgediend, misschien 30 jaar geleden op enkele plekken in Groot-Brittannië kloppend maar ondertussen 100% zeker

anders. Maar ja, waar haal je nieuwe data vandaan, en opnieuw: hoe representatief zijn die nieuwe gegevens? Het probleem met modellen is: de uitkomsten zouden aanleiding moeten zijn om echt onderzoek te starten, en geen middel om een definitieve uitspraak over de werkelijkheid te doen. Maar biologen geloven in de uitkomsten van modellen; voor hun is de kous af als er iets significant uit voortkomt (het is bijzonder om te zien dat ze zich enthousiast storten op steeds betere modellen, met meer variabelen, betere afweging van die variabelen, enzovoort *ad infinitum*, terwijl ze de veldgegevens als zoete koek slikken; maar het is nog altijd zo dat slechte input slechte output oplevert). Jammer dat de wetenschap volslibt met dit soort één-op-één ellende. Want de kans dat Sperwers hebben meegeholpen aan de afname van Huismussen, zoals deze studie beweert, is even groot als dat ze daar een onbelangrijke factor in zijn geweest. Met een andere keuze van materiaal en langere tijdreeksen (deze beliep 1970-2005) kun je net zo makkelijk aantonen dat de invloed van Sperwers op hun prooien miniem is of zelfs afwezig (óók als je rekening houdt met gedragsmatige invloeden). De studie van Luuk Tinbergen (Ardea 34: 1-213, 1946) vergeleken met recentere studies (zie bijvoorbeeld in Mijn Roofvogels: 258-266) suggereren een heel wat ingewikkelder patroon dat op velerlei punten strijdig is met wat de modellen suggereren. Dus Sperwers mede-instrumenteel voor afname Huismussen (en Spreeuwen)? Mwah, vooralsnog heb ik niets gezien dat zoiets aannemelijk maakt, ook deze studie niet. En bovendien: al zou het zo zijn, wat dan nog? Gaan we dan meehuilen met de weidevogel- en korhoenderbeschermers, die hameren op bestrijding van predatoren?

Watson S.J. & Sale R.G. 2020. A significant decline of breeding Peregrine Falcons in coastal north and west Cornwall, 2015-19. British Birds 113: 354-262.

Terwijl Natural England vergunningen afgeeft aan valkeniers om wilde Slechtvalken te oogsten blijkt de soort in grote delen van Cornwall het de afgelopen jaren niet goed te doen. Tussen 2008 en 2019 is het aantal bezette nestplaatsen langs de Atlantische kust met een kwart teruggelopen (het aantal onbezette broedplaatsen is zelfs verdubbeld). Legsel- (het minst) en broedselgrootte zijn ook verminderd. Deze trend is consistent, met een behoorlijk versnelling in 2016-19 (en aanwijzingen voor 2020 dat deze trend zich voortzet). Opmerkelijk genoeg deden Slechtvalken in het nabijgelegen binnenland (op 24-35 km van de kust) het nog goed; er werd geen afname in reproductie geconstateerd. Ook in zuidelijk Devon bleef de reproductie op peil. Het is nog onduidelijk waaraan de afname in Cornwall is te wijten. De auteurs denken aan toegenomen sterfte van adulte vogels (of misschien toegenomen emigratie), misschien door toegenomen vervuiling van de Atlantische kustgebieden. (Richard@snowfinch.co.uk).